

Skovlandbrug bliver en del af det danske landbrugslandskab

Landbrug Træer kan med deres multifunktionelle egenskaber være et vigtigt svar fra landbruget på klimakrisen og biodiversitetskrisen under overskriften 'skovlandbrug'.

Fonden for **økologisk landbrug**

Skovlandbrug med planteavl og træer til høst af afgrøder til human konsum – nødder, frugt og bær. Wakelyns Farm i England.

\ FAGLIGT SYNSPUNKT

Sybille Kyed

Landbrugs- og fødevarerpolitisk chef i Økologisk Landsforening

Julie Rohde Birk

Projektleder i Økologisk Landsforening

12.08.21

De store, monotone landbrugsflader kan snart være fortid. Samfundet står med både en klimakrise og en biodiversitetskrisen, og træer kan med deres multifunktionelle egenskaber – herunder evnen til at omdanne CO₂ til kulstof – og de semipermanente habitater, de udgør, være et vigtigt svar fra landbruget under overskriften 'skovlandbrug'.

I Danmark har vi ikke en egentlig definition af skovlandbrug. I Økologisk Landsforening henviser vi til FAOs definition: 'Skovlandbrug er en fælles betegnelse for landbrugssystemer, hvor vedplanter bevidst

anvendes på de samme arealforvaltningsenheder som landbrugsafgrøder og/eller dyr i en rumlig indretning eller tidsmæssig sekvens.'

Skovlandbrug kan indføres ved at lukke dyr ind i eksisterende skov eller dyrke afgrøder i skovbunden, men herhjemme er den mest nærliggende form for skovlandbrug at plante træer og buske på markflader, enten som 'øer' eller 'bånd', der følger landskabets topografi eller som rækker på marken. Disse beplantninger vil typisk bestå af arter, der ud over at bidrage med samfundsnyttige effekter, også vil indgå i en form for produktion i kombination med husdyr eller planteavl. Det kan fx være afgrøder til konsum som æbler, nødder eller bær, foder i form af løvhø, tømmer, biofiber eller energiafgrøder.

Skovlandbrug er ikke nyt

At have træer og buske integreret i plante- eller husdyrproduktionen er som sådan ikke et nyt fænomen i landbrugets arealanvendelse. Traditionelle landbrugssystemer verden over har historisk set været indrettet med forskellige former for skovlandbrug, og også i de danske landbosamfund har der været både træer i markerne og landbrug i skoven frem til slutningen af 1700-tallet, hvor skovreformer bl.a. påbød en adskillelse af skov og mark. På det tidspunkt var udbredelsen af skovene på et historisk lavpunkt med kun 3-4 pct. af det danske areal. Selvom det siden er gået fremad med antallet af træer, bl.a. på baggrund af skov- og læhegnsplantning, har træerne ikke fundet tilbage på markerne. Tværtimod har industrialisering og intensivisering af landbruget de seneste år, godt understøttet af EU's landbrugspolitik, betydet, at markerne er blevet større og skel er nedlagt.

Med klimakrisen og biodiversitetskrisen hængende over hovedet synes der imidlertid at være god grund til at få træerne tilbage, og interessen blandt landmændene er stor, hvis de rette rammer etableres. Landmændenes motivation spænder fra ønsker om at bidrage positivt til naturen eller reducere gårdens klimabelastning ved at binde kulstof i træer over introduktion af træer som læforanstaltning til ønsker om højere dyrevelfærd for udegående husdyr eller klimasikring mod fremtidens vejrekstremer og sikkerhed i form af større diversitet i afgrøder.

I Spanien og Portugal produceres bl.a. kork og sortfodsskinke i såkaldte dehesa- eller montado-systemer, hvor svin går i savannelignende landskaber med egetræer. I Frankrig arbejder flere landmænd med at kombinere afgræsningsarealer for kvæg med pil og ask, der fungerer som løvfoder i de tørre sommer måneder, hvor græsset ikke gror.

I Sydeuropa er der landmænd, som bruger løvhø som supplerende foder i de tørre sommermåneder, hvor græsset ikke gror. Her er det Adrian Messean fra Frankrig, hos hvem løvet udgør 10 pct. af foderrationen.

Der findes endnu ikke færdiggjorte studier af skovlandbrug, der dokumenterer potentialerne under danske forhold. Men udenlandsk forskning har vist, at skovlandbrug har potentiale til at bidrage med positive effekter for ikke bare klima og biodiversitet, men også dyrkningsikkerhed, dyrevelfærd, jordbundskvalitet, vandmiljø og robusthed overfor fremtidens mere ekstreme vejrphenomener i form af tørke og tunge regnskyl. Ligeledes giver skovlandbrug mulighed for at producere nye fodermidler og levere råvarer til fiber-, energi- og byggeindustrien. FAO har netop publiceret en rapport under FN's miljøprogram, hvor skovlandbrug er estimeret til at øge fødevarerikkerheden for 1,3 milliarder mennesker. [Se den her](#)

Det er blevet nemmere at kombinere beplantning med husdyrhold

Økologisk Landsforening har i flere år arbejdet for at gøre det nemmere at drive skovlandbrug inden for de rammer, der foreligger med den indretning, som EU's landbrugspolitik har fået i Danmark, og det er lykkedes os at få flere vigtige ændringer gennemført. Antallet af poppeltræer i en lavskovsbevoksning er halveret fra 2.000 træer til 1.000, og omdriftstiden er hævet fra 10 til 20 år.

Træerne er efter vores bedste overbevisning på vej ind i dyrkningssystemerne som svar på verdens klima- og biodiversitetskrise

Julie Rohde Birk og Sybille Kyed,,
Økologisk Landsforening

Det er ændringer, der gør det nemmere at kombinere beplantning med husdyrhold. Vi har ligeledes fået øget antallet af træer af andre arter, der må være i en lavskovsbeplantning med poppeltræer, fra 100 til 400 træer, hvilket gør det nemmere at anlægge alsidige beplantninger til gavn for dyrevelfærd og biodiversitet. Desuden har vi fået afklaret mange spørgsmål i Landbrugsstyrelsen relateret til etablering af skovlandbrug samt fundet veje og løsninger på de fleste udfordringer.

Hestbjerg Økologi er en af de danske svineproducenter, som har plantet træer i sofoldene.

Nu står vi på tærsklen til en ny periode i EU's landbrugspolitik, og der er grund til optimisme. Hvor skovlandbrugere i dag skal indrette sig med skovlandbrug i en ramme, der har haft fokus på at holde træer ude af de støtteberettigede arealer, så har EU-kommissionen nu et aktivt mål om at øge udbredelsen af skovlandbrug. Skovlandbrug er skrevet ind i Den Europæiske Grønne Pagt og EU-kommissionens Farm-to-Fork strategi samt Biodiversitetsstrategien for 2030 med en opfordring til, at medlemslandene skal definere skovlandbrug, så arealerne er støtteberettigede. Det er et helt andet afsæt for fremtiden, hvor effekter som kulstofbinding, dyrevelfærd og fremme af biodiversitet bør kunne bestemme systemets layout og indhold. Rammerne synes dermed at kunne blive mere gunstige for træernes tilbagetog.

Nu skal fokus her i Danmark og Europa være på at indsamle dokumentation om potentialet, så vi kan indrette systemerne bedst muligt og modellere effekterne af at udbrede skovlandbrug på en større national skala og undersøge de produktionsøkonomiske effekter. Vi er i Økologisk Landsforening godt i gang, bl.a. i vores projekt ROBUST, som vi startede i sommeren 2020 med en fireårig bevilling fra GUDP og Fonden for Økologisk Landbrug.

En vision for fremtidens danske landbrug

Økologisk Landsforening har formuleret en vision for fremtidens danske landbrug i pagt med klima- og natur, og skovlandbrug er en central del af denne vision. Men det er ikke kun i Økologisk Landsforening, at skovlandbruget vokser. Landbruget står på en brændende platform, den politiske interesse for skovlandbrug i EU og globalt er vakt, og der efterspørges nytænkning.

Træerne er efter vores bedste overbevisning på vej ind i dyrkningssystemerne som svar på verdens klima- og biodiversitetskrise, og de vil sætte deres præg på det danske landbrugslandskab.

Skovlandbruget vil rykke grænsen for, hvordan der skabes samspil mellem drift og natur og udvide bredden og kompleksiteten af de ydelser, som landbruget kan og skal levere til fremtidens samfund.

Emneord:

Landbrug

Biodiversitet

Økologi

Skovbrug